

էր կենդանի եր... ոչ կարեր» Այս ուղղութիւնը իսպառ թիւրիմացութիւն է. ուրովհետեւ խօսքը ոչ թէ Պերոգի վրայ է, որ մնած է, այլ Հեփթաղին որ կենդանի է և Պերոգի անխեղութեամբ, մեծ և ազատ թագաւորութիւնը, ինկնաւով Հեփթաղի ծառայութեան տակ, քանի որ վերջինս կենդանի է, Արեւաց աշխարհն որ դառն ծառայութենէն ազատել ոչ կարէ:

Մնացեալը լաւ են ըստ իս:

Հ. Գ. ՆԱԶԱԳԵՏԵԱՆ

ՎԵՐՋ

Ա.Ռ.Ս.ՔԵԼ ՍԻՆԵՑԻՈՅ

ՆՈՐԱԳԻՒՅՏ ՏԱՂԵՐ

Փանի որ հայկական գրականութիւն մը երևան կը բերեն Չեռագիր Տաղարանները՝ թէ՛ գրագէտներու և թէ՛ բանասերներու մեծ հաճոյք պիտի պատճառէ անոնց նորագիւտ օրինակները: Ժիշդ է թէ անծանօթ ձեռագիր Տաղարաններ քիչ պէտք է գտնուին, բայց սակայն շատերը՝ որոնց ըով կը գտնուին այդ տեսակէն՝ արհամարհանելով կը վերաբերուին գէպ ի անոնց: Տարիներ առաջ երբ Նիկոմիդիոյ Առաջնորդը Տ. Ստեփանոս Արքեպս. Յովակիմեան՝ իր թեմի բոլոր ձեռագրաց կարգաւորեալ ցուցակը Յակ. էֆ, Յովակիմեանին պատրաստել տալով Ս. Ղազար զրկեց՝ մեծ յոյսով որոնեցի միջնադարեան Տաղարաններ և հատ մ'ալ չգտայ, և ո՞րքան մեծ հաճոյք զգացի երբ Պարտիզակի մէջ գտայ երկու Չեռագրեր՝ որոնց առաջինը՝ լաւագոյն Տաղարաններու շարքին մէջ դրուելու կ'արժանանար: Տաղարաններու ծանօթ բազմաթիւ օրինակներ վիեննայի և Վիենսկոյ Միտիթ. հարց մատենադարանաց մէջ կը գտնուին, և վստահ զի շատ քիչ Տաղարաններ կան որոնց

Քրիստոսի 1550-1600 թուականին գրւած ըլլան՝ ատոր համար հնութեան տեսակէտով չէ որ յարգ պիտի տանք այդպիսի ձեռագրի մը, այլ՝ իրեն բովանդակութեան և նորութեան: Տաղարանս, որ գտայ Սըլլեան Մինաս էֆ. ըով՝ ներկայ վիճակիս մէջ 582 էջերէ կը բաղկանայ և կը բովանդակէ 242 տաղ, թիւ մը որ չունին ո՛չ մի ծանօթ Տաղարան. բաց աստի բազմաթիւ նորութիւններ և նոր տաղասացներ երևան կը հանէ: Չեռագիրս զլաւոր երկու գրիչ ունի, առաջին գրչէն յիշատակարան մը կայ յէջ 158 «Իրեցաւ տաղարանս ձեռամբ անարհեստ և անիմաստ սուտ և փուտ գրչի Թուլման սարկաւագի, ի վայելումս Աստուածատուրին»՝ զոր տէր Աստուած վայել տացէ ընդ երկայն աւուրբք. ի թվակա նութեանս հայկազեան տոհմի ՌՃԼ (1659) ամի: Վստն որոյ աղանչմը դասք երգեցողաց յորժամ որ հանդիպէք » . . . և այլն:

Չեռագրիս երկրորդ գրչէն յէջ 582 հետեալ յիշատակարանը կայ « Իրեցաւ Տաղարանս ձեռամբ Աստուածատուր զպրէ՝ ի թվականութեանս հայկեան ՌՃԼ (1690) ամին, ամսեան մայիսի Ժ (10)ին, ի վաշիւումս անձինս. աղաչեմ զձեզ չմեղադրել զրիս, քանզի անվարպետի է գիրս: Դարձեալ աղաչեմ որ զթօնուր ի խրախճանութիւն տաղարանիս՝ Աստուած ուղորմի ասացէք ծնողացս, հօրս տէր Պօղոսին և իրիցիին մօրս, հուսկ յետեալ թշուառականիս Աստուածատուր » են:

Այս Աստուածատուր զպրէ՝ ըստ իս է այն՝ որ Տաղարանիս մէջ բաւական տաղեր ունի և որ Տիգրանակերտցի կը յորջորջէ ինքզինքը: Բնական է որ ձեռագրիս առաջին մասը աւելի կանուխ գրուած է վստահ զի երկու մասերուն թղթերը կը զանազանուին իրարմէ: Յաւալին այն է որ այսպիսի տաղարան մը բաւական թը-

1. Փափաքելի է որ բոլոր եպիսկոպոսները և առաջնորդները իրենց թեմի ձեռագիրները եթէ չեն կրնար առաջնորդարան փոխադրել՝ գէթ անոնց կարգաւորեալ ցուցակը կազմեն և զայն իրենց մօտ պահեն:

2. Յայտնի կ'երայ թէ Թուլման փոխակալ Աստուածատուրին»՝ «Քրիստոսաւորին» գրած էր զոր 31 տարի վերջ Տաղարանիս երկրորդ մասին գրելը քերթած է ու իր անունը գրած:

ւով ընկած թերթեր ունի, և ամենակա-
րեւոր տաղերն՝ ինչպէս Քուչակի երկու տա-
ղերը պակասաւոր կը մնան, և մանաւանդ
Քուչակի ամբողջ տաղ մը բոլորովին կոր-
սուած է որուն սկզբնաւորութիւնն է ըստ
ցանկին « իմ եսս ըր արեւիկն », որը ա-
պահովապէս Քաչակինն է :

*

Ուրախալին այն է որ՝ որքան նորա-
գիւտ տաղարանները բազմանան՝ ամէնքն
ալ Ասաբէլ Սիւնեցիէն նորութիւն մ'ու-
նին. ներկայս ես նոյն Հիդինակէն բա-
ւական թուով քերթուածներ ունի՝ որ յի-
շեալին ստուար հատորին վրայ աւելնա-
լու կու գան. ասոնցմէ մին ի ստորեւ կը
հրատարակենք որ կենսագրական գիծ մը
ունի, այսինքն՝ հաւանական է թէ Ասաբէլ
պանդխտած է ուրիշ տեղ :

Հ. Մ. ՊՈՏՈՒՐԱՆ

ԵՐԳ ՎԱՍՆ ՕՏԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ի յԱսաբէլ վարդապետէ

Աւտարութիւն է խիտ դժար,
Որ ոչ լինի կամքն ի կատար.
Հառաչ բերէ միշտ անգագար
Եւ մահ ուզէ սրբոտիլ յօժար

Յիշէ զանգիւր իւր սընընդեան
Եւ զբարեկամքն իւր սիրական.
Զիւր մերժաւորսն մարմնական
Զկորայր, ըզջոյր և զամենայն :

Որքան ճոխեալ զսոսն արտասուէ
Լալականաց ողբ յօրինէ.
Զանձն իւր յերակ տըրտում պահէ
Լալով զաւուրս իւր անցուցէ :

Այլ թէ իմաստուն և ինկար
Ըզնա կարծեն ազուաշ յիմար.
Թէ ծառայէ մարդկան հասար
Նորա առնէ չարեօք վըճար :

Ռամիկ թուի ամենայնի
Տըզէտ, անմիտ և փանցի.
Մարդ իւր բանիցն ոչ հաւանի,
Թէպէտ հարտար բանքս խօսի :

Ասն. Օտար ես լո՛ւս կացիր,
Եւ մի՛ յատեան համարձակիր.
Թէ չէ առնեց ըզքեզ մոլիւր
Եւ ի զըլուխդ առնուս դու բիր :

Քանզի թէ աէր է և իշխան,
Կամ վարդապետ առաւանդարան.
Յամէն դիմէ նորա ցանկան
Որ նիւթ գործեն իւր կորստեան :

Եւ թէ բարի բանքս լըսեն՝
Վասն օտարին որ զնա զովեն,
Զբարին ի չար փոխանակեն
Եւ վատ գործով զնա համբաւեն :

Լոյսն զիշեր է դարձալին,
Քուչն հասեալ է օտարին.
Հանդիսա չունի ամենեկն
Տըրտում կենօք որորմազին :

Վասն զի թէ շաքար ուտէ՝
Քացախ, լեզի համարեալ է.
Ինչ և բհեզ ըզգեցեալ է
Անարգ, անպէտ և ոչինչ է :

Աւտարն թէ ոչինչ խօսի՝
Ասն. Իմաստք և խելք չունի.
Եւ թէ խօսիլ համարձակի
Նա՛ լիբբ ասն և լեզուանի :

Բարունարար թէ խըրատէ
Եւ զնոկեր օգուտն ապէ.
Մարդ իւր բանին ունիկն ոչ զնէ
Այլ փոխանակ զնա անարգէ :

Դու ես ասն օտարական,
Փարբ և զագիւր մոլորական.
Լո՛ւս կաց և լին ափ ի բերան
Բանքդ որ խօսիս՝ է անպիտան :

Անդ կենաց դարիւ պ մարդուն
Որ նախատի ամենեցուն.
Լալով կենալ զողջ օրն ի բուն
Մինչ հասանէ օրն կրիկուն :

Պանդուխտ կենօք երեւալով,
Զանցաւոր կենք վըճարելով,
Հատ նախատինքս կըրելով
Եւ ոչ կամաց համբերելով :

Եւ յորժամ օրն հասանէ,
Մահու հրաւէրն ժամանէ,
Ոյորմապին զաշերն անէ
Եւ զրնապէս տեսին իւր ուզէ :

Տեսանելով մարդիկ ըզնա
Եւ ոչ լըսեն ձայնի նորա.
Անկեալ ի յերեսին վերայ
Եւ պաղ չըրի կարօտանայ :

Ի յօր մահուն Հեծեծազին
Վ'այ ասելով հանէ զոլին.
Անեալ զմարմինն այն օտարին
Տարեալ զընեն ի տապանին :

Եթէ ունի գործըս բարիս՝
Ընդ Ղազարու մընթիմարի
Ի զող մեծին Արարւամ
Որում ընտրեալն ի տապանին :

Բոտեալ մեղօք թէ կացեալ է,
Եւ ի չարեաց ոչ զարեալ է.
Աստե մարմնով անհանգիստ է,
Անդէն զըժոխքն ժառանգէ :

Գողեմ առ ժեզ աղիբսական,
Ո'վ ոք լըսէ ամենեցեան
Զիս Ասաբէլ օտարական
Արժանաւորք ասնի յիշման :

ԱՌԱՔԱՆԸ ՍԻՆԵՍՏԻ